

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83951,Turzo-Jan.html>
2022-10-05, 00:25

Turzo Jan

TURZO Jan (30 IV 1437, Lewocza, Spisz - 10 X 1508, Rivoli, Węgry), kupiec, finansista, przedsiębiorca górniczy. Syn Jerzego, z rodziny mieszczańskiej wywodzącej się z Austrii.

W młodości podróżował po Europie. Studiował prawdopodobnie w Padwie i w Rzymie oraz w Wenecji, gdzie zapoznał się z techniką oczyszczania rud miedzi z domieszek złota i srebra. Metoda polegała na stapianiu w piecu szybowym miedzi z 4-5-krotnie większą domieszką ołowiu. Po wytopie z uzyskanego materiału odtapiano ołów, który przejmował domieszki metali i poddawano kupolacji (utlenianiu).

Choć był przeznaczony do stanu duchownego, po śmierci ojca objął zarząd nad rodzinnym przedsiębiorstwem. W 1464 przeniósł się do Krakowa, gdzie został rajcą. Szybko dorobił się znacznego majątku, zwłaszcza na wydobyciu rudy miedzi w kopalniach na Słowacji i Węgrzech oraz na handlu miedzią. W latach 70. XV w. założył, wraz z J. Tesznarem, w Mogile pod Krakowem hutę do odciągania srebra i złota ze sprowadzanej z Bańskiej Szczawnicy miedzi. W 1487 stał się samodzielnym właścicielem tego zakładu, który działał do 1496. W 1486-87 poszukiwał złóż surowców mineralnych w Tatrach. Prace wykonywał w spółce z Maciejem Przyjacielem i J. Felczerem. Znalaziono niewielkie ilości srebra (Dolina Kościeliska), które eksploatowała mała kopalnia. W 1475 wznowił eksploatację w zaniechanych kopalniach na Węgrzech. W 1494 swoje działania związał z Jakubem Fuggerem i objął początkowo kopalnię w Neusohl, a następnie wszystkie na Węgrzech (1495) poza miejscowościami Kremnitz i Gölnitz. Spółkę wydobywczo-handlową Ungarischer Handel, zawiązaną w 1495, utrwalił związek małżeński syna T. (Jerzego) z bratanicą Fuggerów. Na mocy ustaleń T. prowadził handel miedzią z krajami europejskimi przez Kraków i Gdańsk. Pod koniec XV w. objął funkcję kammergrafa (zarządcy finansów) w

Kremnitz. Bił tam monety z własnym wizerunkiem. Następnie pełnił funkcję wielkorządcy górnictwa na Węgrzech, a w 1505 otrzymał tytuł barona de Bethlemfalva. Uchodził w owym czasie za najbogatszego człowieka w Polsce. Finansował m.in. budowę ołtarza Wita Stwosza w Kościele Mariackim, w którym ufundował także kaplicę rodzową (1490), finansował również działalność drukarską Szwajpolta Fiola (od 1491).

Zachorował i umarł w czasie objazdu swoich kopalń. Jeden z jego synów, Jan, został biskupem wrocławskim.

SPPT (H. i J. Piaskowscy).

A. Kuzio-Podrucki: *Henckel von Donnersmarckowie. Kariera i fortuna rodu*, Bytom 2004; T. Mikoś: *Górnictwo skarby przeszłości. Od kruszcu do wyrobu i zabytkowej kopalni*, Kraków 2008; J. Paśnik: *Rodzina Turzonów w Polsce i ich stosunki z Fuggerami. (Karta z dziejów Krakowa w epoce humanizmu)*, „Przewodnik Naukowy i Literacki” 1905, R. 33; G. Pölnitz: *Jakob Fugger. Quellen und Erläuterungen*, Mohr Siebeck, Tübingen 1951.

Andrzej J. Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)